משניות מבוארות

מסכת אבות פרק ה

כ"ח ניסן

כא) רבי אליעזר הקפר היה אומר, הקנאה שמקנא את חברו שנדול ממנו בעשר, כמו שמקניאו שהנחש בתקנא באדם וחוה, וכן קרח שקנא במשה ואהרן, והתאוה שאדם מתאוה בגזיו בעילה, כמו שהתאוה בגזיו בעילה, והכבוד שאדם רודף אחר השררה, כמו שמקניאו שיקרבעם משום שלא רצה יעמוד ומלך יהודה יושב שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד (סנהדרין קא. ב), וגם שהיה המלך קורא במצאי שנת השביעית במשנה תורה והוא יעמד כנגד העם. (ירושלמי ע"ז פרק א' הלכה א'). מוציאין את האדם מן העולם. כב) הוא רבי אליעזר הקפר היה אומר, הילודים מוקנים למות, והמתים עתידים להחיות, והחיים שיקומו בתחית המתים מוקנים לדון ויתן לבם כפעל ידם, וכל אדם צריך לידע לידע מאחרים להודיע לאחרים להבין מעצמו עתיד כל אדם לראות בעיניו שהוא א-ל, כמו שאמר (דברים לא. לט), כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, הוא היוצר אותנו יש מאין, הוא הבורא שמחדש בריאתו בכל יום תמיד, ולולי יציר הנדר השפעתו, כלנו כאפס וכאין, הוא המבין כל מעשה בני אדם, הוא הדין שדן את כל אדם לפי מעשיו. הוא עד שהכל גלוי לפניו, הוא בעל דין שברוך אל מנת שתעבד אותו שהוא תובע את החוטאים והוא עתיד לדון אותך לעתיד לבא. ברוך הוא שאין לפניו לא עולה לחטוא הדין, ולא שכחה. ולא משוא פנים אפילו לצדיק גמור, כמו שמקניאו שנקנע משה רבינו, ולא מקח שוחד שאין מצוה מכבה בעברה, ואין שיך שוחד לפניו, מפני שהכל שלו. ודע שהכל לפי חשבון פרוטה ופרוטה של צדקה מצטרפת לחשבון גדול, וכך עברות אפילו קלות כשהן מרבות מצטרפות לחשבון גדול. ואל יבשיחך יצרך הרע שהשאול הקבר בית מנוס לך, שעל כרחך אתה נוצר שהנשמה איננה רוצה לירד לעולם השפל, ועל כרחך אתה נולד שהגלגל אינו רוצה לצאת, לפי שהוא צופה מסוף העולם ועד סופו ועל כרחך אתה חי דיש הרבה אנשים שהבכלל ביסורים ורוצה למות ואינו מת רק בצוויי שהיה יתברך. ועל כרחך אתה מת שרב בני אדם אינן רוצין למות ואין אדם שיכול לעבר, ועל כרחך אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא על כל אשר עשיתה, שאין לך הכנה לעשות הכנות אחרות בבחירה.

פרק ה א) בעשרה מאמרות נברא העולם תשע פעמים במאמר בתורה (בראשית א) **ויאמר, וברא שהיה יכול, לתרגם** (תהלים לג. ו), בדבר ה' שמים נעשו. **ומה תלמוד לומר** בקרא עשר מאמרות, יאמר בקרא שאמר ה' שיברא הכל, ועוד **ולהלא במאמר אחד יכול להבראות** ולמה ברוך

כא רבי אליעזר הקפר אומר, הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם: **כב** הוא היה אומר, הילודים למות, והמתים להחיות, והחיים לדון: לידע להודיע ולהבין לדון: אל, הוא היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון: ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד, שהכל שלו: ודע שהכל לפי החשבון: ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך, שעל כרחך אתה נוצר, ועל כרחך אתה נולד, ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך אתה מת, ועל כרחך אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

פרק ה א בעשרה מאמרות נברא העולם: ומה תלמוד לומר, מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות: **ב** עשרה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול. עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל (עליו) שכר כלם: **ג** עשרה נסיונות בתנשה אברהם אבינו עליו השלום: **ד** עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים. עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים ועשר על הים. עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר, שנאמר (במדבר יד) וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי: **ה** עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים,

כ"ח ניסן

מסכת אבות פרק ה

משניות מבוארות

עשרה (המלקט). **אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין במעשיהם שמכריעין בעונם את העולם שנברא בעשרה מאמרות ונבסדר מיחד, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין במעשיהם את העולם שנברא בעשרה מאמרות שלא נברא העולם אלא כדי לעשות בו הישר והטוב. ב) עשרה דורות ומאדם ועד נח שסיפרה לנו התורה, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם הקדוש ברוך הוא את מי המבול, וכן גם אתה את מי המבול, הרשעים ומלכות רומי, ואנחנו בגלות, כי הוא ארך אפים ולסוף ישלם להם כפעלם ויגאלנו וישיבנו ומהר יקדמונו רחמיך כי דלנו מאד. ומאדם ועד נח עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם אבינו וקבל עליו שכר כלם שעשה מעשים טובים כנגד מה שהיה ראוי שיעשו כלם, דכך הוא הדין כיון שכלם נעשו לעשות טובה ואחד לא עשה וכל חברו ועשה צווי חברו וצווי עצמו מגיע לו שכר חברו, משל למלך שכל עבדיו בגדו בו חוץ מאחד, כל יומיו יאהבנו המלך אהבה רבה, וכן איתא בגמרא הגגה (טו. ב), שכל אדם יש לו שני חלקים, אחד בגו עדן ואחד בגיהנם, בזה טוב נוטל חלקו וחלק חברו בגו עדן, נתחייב נוטל חלקו וחלק חברו בגיהנם. ג) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו שאנו זוכים ומקבלים טובה בזכותו, זה שעומד בכל נסיונותיה. לפיכך קראו הנביא בקאן אבינו (ל"ל ומ"ש) עליו השלום. א) שהשליכו אותו לאור כשדים על שקפר בעבודה זרה. ב) שעזבו ה' לך לך מארצך. ג) ויהי רעב, והיה צריך לירד מארץ ישראל, ומובא במדרש שאמרו לו עדים על שקר שאתה כופר בעבודה זרה ואבת לארץ ישראל, בא הרעב. ד) שלקחו אשתו שרה לפרעה. ה) מלחמת המלכים עם סדום ושבו אח לוט בן אחיו. ו) מעמד בין הבתרים, שהרגאוה ה' שעבוד מלכיות. ז) המלה. ח) שלקח מבמקלך את שרה. ט) שהיה צריך לשלוח את ישמעאל. י) העקידה. **ועמד בכלם** ולא הרהר אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, ולמה נסהו ה' הלא ידע כי לבו שלם עמו אלא **להודיע לכל העולם כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום** לקדושו ברוך הוא, לקשיב לשיקון ולאמות התמתים למה נתקבל אברהם מכל האמות. **ד) עשרה נסים נעשו בשבילו** מכות שהביא על מצרים, **ועשרה** נסים נעשו **על הים עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים** (אלו הם ו) דם. 2) צפרדעים. 3) כנים. 4) ערב. 5) דבר. 6) שחין. 7) ברד. 8) ארבה. 9) חשך. 10) בכורות. **ועשרה** מכות **על הים. עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר, שנאמר** (במדבר יד. כב), **וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי. ה) עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש שהיה ריח צלי, וי' שמר אותם שלא הפילו. ב) ולא הסריח בשר הקדש מעולם אף על פי שהיו משחרין השלמים לשני ימים ולילה. ג) ולא נראה זבוב בבית המטבחים בעזרה המלקט). אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין במעשיהם שמכריעין בעונם את העולם שנברא בעשרה מאמרות ונבסדר מיחד, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין במעשיהם את העולם שנברא בעשרה מאמרות שלא נברא העולם אלא כדי לעשות בו הישר והטוב. ב) עשרה דורות ומאדם ועד נח שסיפרה לנו התורה, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם המבול. עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כלם: ג עשרה נסיונות בתנשה אברהם אבינו עליו השלום: ד עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים. עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים ועשר על הים. עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר, שנאמר אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי: ה עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם אף על פי שהיו משחרין השלמים לשני ימים ולילה. ג) ולא נראה זבוב בבית המטבחים בעזרה המלקט). אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין במעשיהם שמכריעין בעונם את העולם שנברא בעשרה מאמרות ונבסדר מיחד, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין במעשיהם את העולם שנברא בעשרה מאמרות שלא נברא העולם אלא כדי לעשות בו הישר והטוב. ב) עשרה דורות ומאדם ועד נח שסיפרה לנו התורה, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול. עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל (עליו) שכר כלם: ג עשרה נסיונות בתנשה אברהם אבינו עליו השלום וזמנד בכלם, להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו עליו השלום: ד עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים. עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים ועשר על הים. עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר, שנאמר אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי: ה עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, בעזרה משום קדשה, כי משום**

ד) ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים כדי שלא יצטרך לטגן, דטמאה היוצאה ממנו מגנה יותר משאר קטאות, ומביא במדרש שמואל בשם החסיד, דביום הכפורים שהיצר הרע מקבל לצאת מנצאת צריך שמירה **ולא כבו נשמים אש של עצי המערכה** שהיה בחצר. **ד) ולא נצחה רוח את עמוד העשן** שהיה מתמר ועולה כמקל הרוח לא בלבלה **ד) ולא נמצא פסול בעמר** שהיו מביאין בט"ו בניסן, שאם נמצא פסול לא היו יכולים להקריב אחר שהיה צריך להקצר בלילה **ובשתי הלחם** שהיו צריכים לאפת אותן מעבר חג שבועות. כי אפיתן אינו דוחה יום טוב **ובלחם הפנים** שהיו צריכין לאפתן מערב שבת, שאם היה נמצא פסול לא היה אפשר להקריב אחרים שהתיתין. **ה)** אף על פי שהיו **עומדים צפופים** שהיו נדחקין איש בקרבנו **לא היה** להכניס בעלי עוזין ירושלים שהיה יכול להכיל כל עם ישראל שעלו לרגל, ואבות דרבי נתן מביא שלא היתה מעולם דלקה ומפלת בירושלים. **ו) עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות** האבנים כשמשים האבן עליהן, דכתיב (מלכים א. ו, ז), כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. **ח) והבתב** צורת האותיות החקוקות על הלוחות, ורבינו יונה מפרש, התורה שהיתה כתובה לפניו מששת ימי בראשית אש שחורה על גבי אש לבנה. ט) **ומכתם** שהיו נקראים מכל הארבעה צדדים, שהיה חקוק על הלוחות. **ז) הלוחות** שהיו של סנפירין ארכן ששה ורחבן שלש ועבין שלשה ונחלקים לשנים ונגללין היו וצאוצין מגולל חמה. **ויש אומרים** הארון שהיו. שבבר לבדו והיה הכפיר גופו עד שקבדש היום. **וקברותו של משה** שלא ידע איש את קבורתו. **ואילו אם שבעה אבינו** שבעה בבעבעדן בגעד בין הקברות שגם בקברני. **ויש אומרים, אף צבת** מלקחים שהנפפח מושך בהן הפחמים שגם הוא **בצבת עשויה** שבלא זה אי אפשר למשך הברזל, וצבת ראשונה מי שחורה לא נבי אש שנבבע על הקדוש ברוך הוא בבין המשמשות. **ו) ולא נראה** שאינו נגמר בדעתו וחכמתו נקרא גלם **ושבעה** דברים

ד) ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים כדי שלא יצטרך לטגן, דטמאה היוצאה ממנו מגנה יותר משאר קרוב לצאת מנצאת צריך שמירה **ולא כבו נשמים אש של עצי המערכה** שהיה בחצר. **ד) ולא נצחה רוח את עמוד העשן** שהיה מתמר ועולה כמקל הרוח לא בלבלה **ד) ולא נמצא פסול בעמר** שהיו מביאין בט"ו בניסן, שאם נמצא פסול לא היו יכולים להקריב אחר שהיה צריך להקצר בלילה **ובשתי הלחם** שהיו צריכים לאפת אותן מעבר חג שבועות. כי אפיתן אינו דוחה יום טוב **ובלחם הפנים** שהיו צריכין לאפתן מערב שבת, שאם היה נמצא פסול לא היה אפשר להקריב אחרים שהתיתין. **ה)** אף על פי שהיו **עומדים צפופים** שהיו נדחקין איש בקרבנו **לא היה** להכניס בעלי עוזין ירושלים שהיה יכול להכיל כל עם ישראל שעלו לרגל, ואבות דרבי נתן מביא שלא היתה מעולם דלקה ומפלת בירושלים. **ו) עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות** האבנים כשמשים האבן עליהן, דכתיב (מלכים א. ו, ז), כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. **ח) והבתב** צורת האותיות החקוקות על הלוחות, ורבינו יונה מפרש, התורה שהיתה כתובה לפניו מששת ימי בראשית אש שחורה על גבי אש לבנה. ט) **ומכתם** שהיו נקראים מכל הארבעה צדדים, שהיה חקוק על הלוחות. **ז) הלוחות** שהיו של סנפירין ארכן ששה ורחבן שלש ועבין שלשה ונחלקים לשנים ונגלגלין היו וצאוצין מגולל חמה. **ויש אומרים** הארון שהיו. שבבר לבדו והיה הכפיר גופו עד שקבדש היום. **וקברותו של משה** שלא ידע איש את קבורתו. **ואילו אם שבעה אבינו** שבעה בבעבעדן בגעד בין הקברות שגם בקברני. **ויש אומרים, אף צבת** מלקחים שהנפפח מושך בהן הפחמים שגם הוא **בצבת עשויה** שבלא זה אי אפשר למשך הברזל, וצבת ראשונה מי שחורה לא נבי אש שנבבע על הקדוש ברוך הוא בבין המשמשות. **ו) ולא נראה** שאינו נגמר בדעתו וחכמתו נקרא גלם **ושבעה** דברים

חכם. ט) חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה (ובמזמן) וכמו שמקניאו באליעזר ואיתמר שמשלה שאל אותם (ויקרא י. יז), למה לא אכלו **החטאת** ולא ענו עד שאהרן ענה. **ב) ואינו נכנס לתוך דברי חברו** שהיה מדבר **לקשיב** כדי שתהא השומע בהלכה. **ד) שואל כענין** בראותו עניין שבהם שקוקין בו ולא בדבר אחר, וכן אתה מוצא (במדבר כו. ו), באמרים טמאים לנפש אדם, שבשעשע משה בהלכות פסח שאלו אותו. **ומשיב** הרב בהלכה דאם ישאל בדבר שאין עוסקין בו, לפעמים יכול להתבלבל. **ה) ואומר על דבר שמתבקש ראשון ראשון ועל האחרון אחרון** לפעמים מתוך תשובה על דבר האחרון השאלה הראשונה מבררת המאלים. **ו) ועל מה שלא שמע, אומר לא שמעתי** דין שמבורר מסברתו, צריך להודיע להם שמעתי לדבר שמעתי להם. **ז) ומודה על האמת** כמו שמקניאו במשה, שנאמר (ויקרא י. כ), וישמע משה ויטב בעיניו, **וחלופיהו בגלם** שנותב בהקפך מן החכם ד' דברים (לפי שאינו שלם בדעתו ובחכמתו). **ח) שבעה מיני פרעניות באין לעולם** שלא **שבעה גופי בעבר** מקצתן **מעשרין ומקצתן אינו מעשרין, רעב של בצרת באה, ומקצתן מעשרין ומקצתן אינו מעשרין, רעב של בצרת באה.** שהבשמים מוקטין ושערי התבואה מתיקר. ועל ידי זה **מקצתן רעבים ומקצתן שבעים. ב) גמרו** החליטו **שלא לעשר כלל רעב של מהומה ושל בצרת באה** שבאין הרבה אויבים ולוקחים התבואות וכלם רעבים. **ג) ושלא לטול את החלה. רעב של כליה באה** שהשמים מעכבין הגשם, **והארץ כנחשת. ד) דבר בא לעולם** שלא **מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין** מקומות שהתורה **ועל פרות שביעית** שעושין בהם **חרב באה לעולם על עניי הדין** שאין פוסקין את הדין **ועל עוות הדין** שמוציין את החיב מוחזיקן הזכאי. **ועל המורים בתורה שלא כהלכה** שאוסרין את המתר או מתירין האסור. **ט) חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא** שנשבע על חנם שלא לצרך. כגון שנשבע על עמוד של עץ שהוא עץ, שכמו שהוא חטא בפה כך אלו נושכים בפה. **ועל חלול השם** שכמו שהוא לא חס על כבוד זה הנחיה לא תחוס על כבודו, שכשקשהיה שולטת על האדם זה מעוט כבוד האדם. **ט) גלות באה לעולם על עובדי עבודה זרה,** דכתיב (ויקרא כו. לא), ונתתי אתי פגריכם וגו' **והשמותי** שאוסרין מקדשיכם ואתכם אזרה בגוים **ועל גלוי עריות.** דכתיב (שם, יח. כה), ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקיא הארץ את יושביה. כי בכל אלה טמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם (שם, כד). **ועל שפיכות דמים,** דכתיב (במדבר לה. לד), אשר אני שכן בתוך הארץ אשר אתם יושבים בה, כאן אתם מטמאין אותה, אין אתם יושבין בתוכה. **ועל השמטת הארץ** כיון שלא שמטה מרצונם, דכתיב (ויקרא כו. לד), אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה. **ב)ארבעה קרקים זמנים הדבר מתרבה. ברביעית, ובשביעית, ובמוצאי שביעית. ובמוצאי חתא של סכות שנה ושנה ומקרא הנגיא. ברביעית, מפני מעשר עני שבשלישית שבשביעית מפני מעשר עני שבששית. ובמוצאי שביעית, מפני פרות שבשלא הקפיריו פרות שביעית**

חכם. ט) חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה (ובמזמן) וכמו שמקניאו באליעזר ואיתמר שמשלה שאל אותם (ויקרא י. יז), למה לא אכלו **החטאת** ולא ענו עד שאהרן ענה. **ב)ואינו נכנס לתוך דברי חברו** שהיה מדבר **לקשיב** כדי שתהא השומע בהלכה. **ד) שואל כענין** בראותו עניין שבהם שקוקין בו ולא בדבר אחר, וכן אתה מוצא (במדבר כו. ו), באמרים טמאים לנפש אדם, שבשעשע משה בהלכות פסח שאלו אותו. **ומשיב** הרב בהלכה דאם ישאל בדבר שאין עוסקין בו, לפעמים יכול להתבלבל. **ה) ואומר על דבר שמתבקש ראשון ראשון ועל האחרון אחרון** לפעמים מתוך תשובה על דבר האחרון השאלה הראשונה מבררת המאלים. **ו) ועל מה שלא שמע, אומר לא שמעתי** דין שמבורר מסברתו, צריך להודיע להם שמעתי להם. **ז) ומודה על האמת** כמו שמקניאו במשה, שנאמר (ויקרא י. כ), ויטב בעיניו, **וחלופיהו בגלם** שנותב בהקפך מן החכם ד' דברים (לפי שאינו שלם בדעתו ובחכמתו). **ח) שבעה מיני פרעניות באין לעולם** שלא **שבעה גופי בעבר** מקצתן **מעשרין ומקצתן אינו מעשרין, רעב של בצרת באה.** שהבשמים מוקטין ושערי התבואה מתיקר. ועל ידי זה **מקצתן רעבים ומקצתן שבעים. ב) גמרו** החליטו **שלא לעשר כלל רעב של מהומה ושל בצרת באה** שבאין הרבה אויבים ולוקחים התבואות וכלם רעבים. **ג) ושלא לטול את החלה. רעב של כליה באה** שהשמים מעכבין הגשם, **והארץ כנחשת. ד) דבר בא לעולם** שלא **מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין** מקומות שהתורה **ועל פרות שביעית** שעושין בהם **חרב באה לעולם על עניי הדין** שאין פוסקין את הדין **ועל עוות הדין** שמוציין את החיב מוחזיקן הזכאי. **ועל המורים בתורה שלא כהלכה** שאוסרין את המתר או מתירין האסור. **ט) חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא** שנשבע על חנם שלא לצרך. כגון שנשבע על עמוד של עץ שהוא עץ, שכמו שהוא חטא בפה כך אלו נושכים בפה. **ועל חלול השם** שכמו שהוא לא חס על כבוד זה הנחיה לא תחוס על כבודו, שכשקשהיה שולטת על האדם זה מעוט כבוד האדם. **ט) גלות באה לעולם על עובדי עבודה זרה,** דכתיב (ויקרא כו. לא), ונתתי אתי פגריכם וגו' **והשמותי** שאוסרין מקדשיכם ואתכם אזרה בגוים **ועל גלוי עריות.** דכתיב (שם, יח. כה), ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקיא הארץ את יושביה. כי בכל אלה טמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם (שם, כד). **ועל שפיכות דמים,** דכתיב (במדבר לה. לד), אשר אני שכן בתוך הארץ אשר אתם יושבים בה, כאן אתם מטמאין אותה, אין אתם יושבין בתוכה. **ועל השמטת הארץ** כיון שלא שמטה מרצונם, דכתיב (ויקרא כו. לד), אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה. **ב)ארבעה קרקים זמנים הדבר מתרבה. ברביעית, ובשביעית, ובמוצאי שביעית. ובמוצאי חתא של סכות שנה ושנה ומקרא הנגיא. ברביעית, מפני מעשר עני שבשלישית שבשביעית מפני מעשר עני שבששית. ובמוצאי שביעית, מפני פרות שבשלא הקפיריו פרות שביעית**